

литици социјалистичке Југославије у периоду сукоба са Коминформом објашњава се околношћу да је влада САД вјеровала да је Југославија и даље дио совјетског блока, сматрајући чак да би пружање помоћи Југославији значило и пружање помоћи СССР-у. Кад се увјерила да је сукоб с Коминформом заиста суштинског карактера, влада САД је битно промијенила свој став, водећи много прихватљивију политику према Југославији.

У оквиру глобалних тема било је и других питања о којима су поднијета посебна саопштења. Једно од таквих је и саопштење „Операција пацова“, које је поднио Милован Целебџић.

Сумирајући његов рад можемо констатовати да су резултати овога скупа били веома плодни и да представљају значајан допринос даљем изучавању југословенско-америчких односа. На значај скупа указују како постављени проблеми тако и чињеница да је његовим одржавањем отпочео у области која је до сада потпуно не-

истражена. Предложено је да се реферати објаве, како би шира научна јавност била обавијештена о резултатима овог скупа. Договорено је да се сарадња настави одржавањем сличног скупа у САД, гдје би се садржина проширила, и да се идуће, 1981. године, поводом стогодишњице успостављања дипломатских односа између САД и Србије, може говорити не само о војно-политичким него и другим питањима. Артур Функ је предложио да сљедећи „округли сто“ буде посвећен личности и дјелу Јосипа Броза Тита, што је са општим симпатијама прихваћено.

Иако због разлике у приступу третираних проблемима потпуна истовјетност гледишта није била могућа, идеју о одржавању оваквих скупова треба подржати, будући да они обогаћују историографију југословенско-америчких односа, а посебно могу да допринесу успјешнијим односима у будућности.

Радослав Располовић

ОСМИ ЈУГОСЛОВЕНСКИ СИМПОЗИЈУМ О НАСТАВИ ИСТОРИЈЕ

Од 28. до 30. августа 1980. године одржан је у Приштини Осми југословенски симпозијум о настави историје. Организатор овог стручно-научног скупа — најрепрезентативнијег за наставу историје у нашој земљи, који сваке године третира актуелне проблеме наставе историје у свим врстама наших школа на којима се изучава овај предмет — била је Стална комисија Савеза друштава историчара Југославије за наставу историје, а домаћин и непосредни организатор Савез друштава историчара САН Косова.

Осми југословенски симпозијум о настави историје разматрао је двије основне теме: **ОДНОС ИЗМЕЂУ ЕКОНОМСКЕ, ПОЛИТИЧКЕ И КУЛТУРНЕ ИСТОРИЈЕ У НАСТАВНИМ ПРОГРАМИМА, УЏБЕНИЦИМА И НАСТАВ-**

НОЈ ПРАКСИ У ОСНОВНОЈ И СРЕДЊОЈ ШКОЛИ И МЈЕСТО ИСТОРИЈЕ У СИСТЕМУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА.

Симпозијуму је присуствовало преко 400 наставника историје у основним и средњим школама и један број универзитетских предавача из Љубљане, Загреба, Титограда, Новог Сада и Приштине. Овај скуп је отворио и поздравио, у име Савеза друштава историчара Косова, др Тахир Абдуљи.

Прије преласка на рад учесници скупа су минутом ћутања одали пошту преминулом председнику СФРЈ Јосипу Брозу Титу, а затим је виши научни сарадник Историјског института у Приштини др Фекми Пушколи поднио уводни реферат: **ТИТО — НЕИМАР БРАТСТВА И ЈЕДИНСТВА НАРОДА И НАРОДНОСТИ ЈУГО-**

СЛАВИЈЕ — у коме је пластично приказао допринос и историјску улогу вође југословенске револуције у изграђивању и реализацији политике братства и јединства народа и народности Југославије.

Реферате о првој основној теми поднијели су истакнути наставници и методичари историје из свих наших република и покрајина. Др Берџ Гал (Нови Сад) у свом реферату је указао на односе између економске, политичке и културне историје у уџбеницима за основну школу. Мада се претежно служио примјерима из уџбеничке литературе са територије САП Војводине, Гал је и компаративно указивао на односе и заступљеност садржаја економске, политичке и културне историје, позивајући се при томе на уџбенике штампане у другим републикама. Мр Осман Зека презентирао је у свом реферату односе између економске, политичке и културне историје у уџбеницима за основну школу у САП Косово. Односи између економске, политичке и културне историје у наставним програмима и уџбеницима за средње школе чинили су садржину реферата проф. Љубице Радовановић и проф. Хранислава Живковића (Београд).

У пет наредних саопштења третиране су конкретне могућности за обраду појединих наставних јединица у основној и средњој школи. Тако је проф. Милован Ерић (Зеница) демонстрирао како би изгледао час конкретне обраде у основној школи на примјерима анализе економских, политичких и културних фактора у одређеној историјској појави или процесу. Конкретну обраду наставне јединице у средњој школи на примјерима анализе садржаја из економске, политичке и културне проблематике изложила је проф. Марија Кременжек (Љубљана). Проф. Томаш Вебер (Љубљана) у свом саопштењу показао је у којој мјери су заступљени текстови из економске историје у историјским читанкама. Др Драгутин Павличић и др Хрвоје Матковић (Загреб) дали су врло садржајан и занимљив осврт на серију причника о завичајној историји за

основне школе у СР Хрватској, наглашавајући покушаје повезивања економске, политичке и културне историје у појединим регионима са савременим стањем и појавама од општег значаја. О вишеизворном склопу и његовом значају у настави историје реферисао је др Драгутин Павличић, један од аутора овог савременог метода који треба тек да нађе примјену у настави историје у основној школи.

Друга основна тема Осмог симпозијума била је посвећена мјесту наставе историје у систему образовања и васпитања у нашој земљи. Уводна излагања на ову тему поднијели су проф. Наум Димовски — Мјесто историје у систему основног образовања и васпитања; др Берџ Гал и мр Миомир Дашић — Мјесто историје у систему средњег усмјереног образовања; др Игнациј Воје — Проблеми прилагођавања наставе историје на катедрама за историју филозофских факултета потребама реформисане основне и средње школе.

И у уводним излагањима и у дискусији, која је била врло садржајна и плодна, доминирао је критички осврт на садашње наставне планове и програме, нарочито у реформисаној средњој школи. Константовано је да постоји раскорак између основних задатака историје као наставног предмета и практичних рјешења у појединим републикама и покрајинама којима се у систему васпитања и образовања све више сужава простор за наставу историје и погоршава њен положај, чиме се „доводи у питање реализација битних циљева историјског и, у ширем смислу, друштвеног образовања ученика“ Сви учесници су изразили незадовољство таквим развојем ствари, утолико прије што је на те пропусте још 1977. године указао у својим закључцима и Седми конгрес историчара Југославије, упутивши и „на правце побољшања историјског и друштвеног образовања наших ученика, дакако, у већ датим оквирима реформе и друштвених смјерница за преображај система васпитања и образовања на само-

управним основама“ Али и поред закључака и упозорења Седмог конгреса историчара и других скупова историчара који су у међувремену одржани у нашој земљи (VI и VII Симпозијум о настави историје 1978. и 1979, двије Интеркатедарске конференције и други републички и покрајински скупови) и разматрали проблеме наставе историје, положај овог предмета не само да се није побољшао него су уочљиве и тенденције даље потискивања историје и погоршања њеног мјеста у васпитно-образовном систему. Због тога је и Осми симпозијум о настави историје са свом оштрином упозорио на озбиљне васпитне и образовне последице и опасности за наше друштво које долазе до изражаја и које ће настати ако се настави са даљим потискивањем историје из наставних планова и програма. У вези са тим, укаzano је на неприхватљивост рјешења према којима се знатан проценат историјских садржаја уноси у нове наставне дисциплине које су тек уведене или се уводе у средње школе. Јединствено је изражен став да се настави историје врати одговарајуће мјесто, које је она имала у склопу cjелокупног друштвеног образовања у средњој школи.

Наиме, Симпозијум је пледирао да историја остане оно што је у истини, а то је фундаментана друштвена дисциплина, окосница марксистичког образовања млађих нараштаја. Тако је, уосталом, историју дефинисао и Маркс кад ју је назвао „једином науком“. Зато замјена историје, „једине науке“, другим друштвеним дисциплинама, у којима се историјски садржаји интерпретирају поједнастављено и у догматизованим шемама, неминовно раба метафизички мит који негира природно-историјски развој човјека у Марксовом значењу историјског тока и људског стваралаштва. Наравно, то не може имати никакве везе с марксизмом, али се јавља као велика опасност баш због тога што се „тим догматским шемама често манипулише као најповјеренијим марксизмом“

Никада као у наше вријеме нијесу била неопходна свестрана историјска знања нашој омладини и уопште нашим грађанима. Широка историјска знања су неопходна из једноставног разлога што је „научно протумачена историја сам марксизам“, и то марксизам лишен апстрактног мисаоног облика, марксизам протумачен на конкретном историјском садржају. Марксистичко тумачење историје може најуспјешније да разара све митове и мистификације прошлости, почев од религиозних, етичких и идеолошких па до оних које долазе до изражаја у ово наше доба — политичких и уско националних. За борбу против негативног наслеђа прошлости, посебно против националних митологија, и разних других идеологија, наше друштво је и те како заинтересовано. А та се борба може успјешно водити само ако се свестрано проучава наша и свјетска прошлост. Јер површно познавање историјског развоја наших народа и народности, у било којој фази њиховог развика, „угрожава културно јединство наших народа и народности који живе у државној, друштвеној и културној заједници“ Један од битних фактора за формирање социјалистичке самоуправне свијести наших грађана темељи се на историјском познавању развоја наших народа и народности и њихових култура. Оно што чини нашу савременост, свакако, не може се добро схватити и разумјети без дубљих понирања у прошлост наших народа и народности, без неопходног упућивања младих генерација у њихове међусобне везе, додире и прожимања, као и контакте са сусједним и другим народима, са свијетом уопште.

Међутим, оправдано се поставља питање — да ли са два часа историје седмично у прве двије године заједничких основа (I и II разред) средње школе могу да се пруже неопходна историјска знања ученицима. Сигурно је да не може бити ни тако доброг програма ни уџбеника историје који би ученицима пружили cjеловиту представу о суштинским исто-

ријским појавама и процесима у тако ограниченом фонду часова. Површност историјског образовања и васпитања као да је тиме унапријед детерминисана. У завршној фази средњошколског образовања положај nastave историје је још критичнији, рекли бисмо катастрофалнији. Примјера ради, у Црној Гори у III разреду (нека друштвена усмјерења) свега око 18% ученика учи неку историјску дисциплину, док се у IV разреду проценат оних који уче историју нагло смањује. У СР Србији број ученика који уче историју у III и IV разреду креће се од 12 до 7 по генерацији, дакле још горе него у Црној Гори. Слично је стање и у другим републикама и покрајинама које су провеле реформу средње школе. Када је то тако, онда се природно поставља питање — да ли наше друштво може допустити да готово читава популација наше омладине у завршним разредима средње школе не стиче никакво васпитање и образовање из историје. Да ли можемо дозволити да историјско образовање и васпитање завршава са 15 и 16 година старости, и то доста површно, дакле у доба када ученик још није психофизички дорастао да мисаоно зрело закључује о историјским појавама, феноменима и процесима. Не бисмо смјели дозволити да се садашње стање у том погледу и даље задржи, јер уколико се не предузму одговарајуће мјере — наступиће још штетније образовно-васпитне посљедице.

У сагледавању положаја nastave историје у средњој школи нужно се мора поћи од тога да изучавањем прошлости и преносењем искуства и знања из прошлих времена садашњим генерацијама историја постаје и наука о савременом добу и будућности. Сасвим је погрешно и немарксистичко гледање да је историја наука која проучава само прошлост. Да, она јесте наука о прошлости, али је њена функција да објасни мијењање свијета, да протумачи данашњим генерацијама прошлост и садашњост и да укаже на основне правце развоја човјечанства и у будућности. Само у том

дијалектичком и историјско-материјалистичком јединству треба видјети образовно-васпитну функцију у историји. „Историја то је средство да се разумије и на тај начин да се дјелује на ток догађаја“, пише Лисјен Февр, додајући: „завршен је свијет од јуче, завршен за увијек. Објаснимо свијет свијету. Историја“!

На који начин овај свој задатак историја треба да оствари у нашем васпитно-образовном систему тема је за себе. Расправу о томе оставимо за другу прилику. Додајмо овдје само то да се револуционарно мијењање свијета не може осмислити без дубљег познавања прошлости, историјске традиције, културе. Лењин је, говорећи о пролетерској култури, јасно указао на неопходност проучавања ранијих култура. Јер: „Пролетерска култура се може градити само тачним познавањем културе коју је створио читав развитак човјечанства, само њеним прерађивањем“. Није тешко разумјети да Лењин, као и Маркс, под појмом културе подразумијева најшири могући садржај, рјечју историјски садржај, односно стваралачку људску егзистенцију у цјелини. Дакле, познавање историје уводи у размјјевање општечовјечанских вриједности које су претпоставка и саме социјалистичке револуције. Познавање прошлости и разумијевање традиције услов су за критичко преиспитивање историје људског друштва, историје сваког народа и народности и у нашој земљи и, на темељу те критичности, изнаглажења путева за нове људске вриједности.

Познато је да је културно само оно друштво које зна и умије да цијени континуитете у свом развитуку, које цијени и његује своју културну баштину, које има свијест о вриједностима традиције, али не и да робује тој традицији, већ да је проучавањем стално мијења, обогаћује и преображава. А то се може постићи и постиже се само темељитим изучавањем историје и традиције, јер без тога нема ни еволуције и револуције која је визија будућности. Ако то имамо у виду, онда

је разумљиво што се изражава забринутост тиме што те и такве циљеве не може да оствари успјешно настава историје са садашњим фондом часова, нарочито у средњој школи и на основу програма који се у њој реализује.

Стање наставе историје толико је забрињавајуће у свим републикама и покрајинама да је крајње вријеме да се одговарајући фактори окрену и сагледају суштину тог проблема. Осми југословенски симпозијум о настави ис-

торије прихватио је предлог Сталне комисије за наставу историје Савеза друштава историчара Југославије да се читав проблем изнесе и расправи на Осмом конгресу историчара Југославије, који ће се одржати 1981. године. Закључено је да се са садашњим положајем наставе историје у реформисаној школи упознају сви надлежни државни и друштвено-политички фактори, како у федерацији тако и у републикама и покрајинама.

Миомир Дашић